

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

8. De stylo poëtico & cantico.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

quentia non mediocrem, quæ Oratori civili cauenda est, vel maximè.

At verò sub finem Orationis, quasi in prò-
ptu diceret, qui se comparata oratione dictu-
rum, initio professus fuerat.

Οὐ τὴν αὐτὴν δὴ τοῦ χάριτος γνώμην ἔχω, ἐν
τετῷ παρόντι χειρῶν, καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς λό-
γου. Τότε μὲν γὰρ ἄμωλον ἀξίως διωρίσθη πε-
ρὶ τῶν πραγμάτων εἰπεῖν, ὅν δ' ἐρικτιόμενα τῶ
μεγέθους αὐτῶν, ἀλλὰ πολλὰ μετὰ τῆς φρονέου-
σιν διασώθην.

Iam verò non ita sentio, ac initio orationis
meæ: tunc enim pro dignitate rerum, me posse
dicere existimabam, nunc magnitudinem ea-
rum non assequor, multa que mihi eorum, quæ
dicere institueram, exciderunt.

Nimis aperta calliditate hæc sunt elabora-
ta, quasi finem orationis non prævidisset, qui
se per decennium scripsisse gloriabatur.

*Eloquentia
Iuliani mul-
tum habet
palestra-
scholastica.*

*Iulianus in
Encomio
Eusebii.*

*Iuliani
scholastica.*

Habent & multum palestra scholasticae,
quæ a Iuliano imperatore ex Sophistarū scho-
lis adhuc recente scripta sunt. Quorsum enim
in Eusebii encomio tam longa insinuatio cō-
tra ingrati animi vitium? Ἴτι ποτε ἀρα χρὴ
διανοεῖσθαι περὶ τῶν θρεψιόντων μεγάλα, καὶ ὑπὲρ
μεγάλων, οὐδὲ φημι χριστίων, οὐδὲ ἀρτίων, ἀλ-
λά ἀπλῶς ὅτι, ἂν τῶν τις παρὰ τὸ πῆλας εὖ
παθεῖν, εἴτα τοιαῦτα μὲν ἀποτίθενται ἐπι-
χειρήματα, οὐδεὶς αὖτε μόνον βαθέως, καὶ ὅλη
γύμνωσις ἔχοντων πρὸς τὰ δεινὰ ποιῆμι, καὶ δια-
λύσει δὲ ὀφθαλμοῦ, καὶ δεινότητι φάβου, καὶ μοχθη-
ροῦ νομιστοῦ; quid ista peritodus, & cetera
quæ diffusius narrat, aliud volunt quam ingra-
ti animi labem esse fugiendam, qua ratione ad
laudandam Eusebiam prouocatur, cui multis,
& magnis beneficiorum nominibus tenebatur
adstrictus. Hoc etiam ad rem facit, poterat ta-
men dici rotundis, nec tanto lenitudinis an-
fractu trahi. Alium deinde locum communem
annectit, laudandos esse summos viros; nam
hoc, inquit, & Plato, & Socrates fecerunt,
quidni etiam, inquit, feminas? Siquidem Ho-
merus Penelopem laudauit. Hæc thesis lon-
gius excurrens multum sapit de schola. Acced-
unt etiam exempla ab Homericis sæpius pe-
rita fabulis, & digressiones de Græcia, & li-
bris cum annexis excusationibus, quæ calamū
inueniuntur adhuc quasi in Rheto-
rum stadio volitantem

arguunt.

De stylo poetico, & cantico.

CAPVT VIII.

Quæsitum est sæpè cur Dionysius Halicarnassensis ingeniorum stylicæ index, & censor acerrimus, optimam orationem Poësi simillimam esse debere statuat Ex quo Herodoti, & Thucydidis historiam pulchram poësim non veretur appellare: Καλοὶ δὲ ποιηταὶ ἀμφοτέρων οὐ γὰρ ἂν ἀσχυροδέλοιποι ποιηταὶ ἀντιθέτως λέγων. Lucianus verò suadet ei qui eloquentiæ decora occupatis, vt primum optimos quosque Poetas legat, deinde se conferat ad oratores, quod profectò non faceret, nisi ad cōformandum stylum prodesse Poetarum lectio- nem arbitraretur. Sed tamen quamuis Poetas, vt ad oratoris institutionem peritiles commendare videatur, hæc oratio non est ita intelligenda, vt stylum Poeticum probet, à quo sanè ambo, & sententijs & scribèdi genere vehemèter abhorrere. Quid igitur vterque voluit? Poetas, maximè verò Tragicos & comicos de meliore nota, oratoriæ facultati non leui fore adiumento, si quis se in eis ipso discendi, scribèndique tyrociniò prudenter exerceat. At hoc (inquis) non plenè satisfacit Dionysij menti, qui Thucydidis historiã Poësim aperte nominauit. Dicam equidem & pau- cis, quæ hac in re mens Halicarnassensis fuerit. Structuram verborum, & numeros oratoribus commendat, quæ rem vnam ad mulcendos suauitatis lenocinijs animos efficacissimã esse probat. Vt eorum verò incuriam redarguat, qui penes solos Poetas esse numeros arbitrati, segnem, dissolutam & planè incompositã orationem effutiunt, optimam orationem Poësi simillimam esse contendit, hoc est (vt ipse ait) ἵνα τὸ ἀντιχρῶν nec minus accuratam compositione, modulisque structuræ decoram, quam sint ipsa poemata, licet alijs, & liberioribus numeris effluat: Hoc Cicero in oratore explicatissimè docet.

Dionys. Halicarn. lib. de structura verborum. Cur optimã oratio appellatur poësis. Poësis oratori pernitiosa. Idem in ep. ad Cn. Plin. Præf. Luc. in Luciphrane.

Nam etiam (inquit) Poetæ quæstionem attulerunt, quidnam esset illud quod differrent ab oratoribus. Numero maximè videbantur antea, & versus: Nunc apud oratores iam ipse numerus increbuit. Quicquid est enim, quod sub aurium mensuram aliquam cadit, etiam si abest à versu, (nam id quidem orationis est vitium) numerus vocatur, qui Græcè ῥυθμὸς dicitur. Ita que videtur visum esse nonnullis, Platonis,

Cic. in oratore. p. 253. 254.

&c.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Democriti elocutionem, etsi absit à versu, tamen quod incitatus feratur, & clarissimus verborum luminibus utatur, potius poema putandum, quàm Comicorum Poëtarum, apud quos nisi quod versiculi sunt, nihil est aliud quotidiani dissimile sermonis.

Qua in vs oratores Poëtae similes.

(Deinde) Ego autem, etiam si quorundam grandis, & ornata vox est Poëtarum. Tamen in ea cum licentiam statuo maiorem esse, quàm in nobis faciendorum, iungendorumque verborum, rum etiam nonnullorum voluptati vocibus magis quam rebus inferuiunt. Nec verò si quid est vnum inter eos simile, id autè est iudicium, electioque verborum, propterea cæterarum dissimilitudo intelligi non potest. Hæc Cicero; sed & Quintilianus clarissimè rem totam dijudicat his verbis.

Quint. lib. 10. c. 1. Cur poëtarum oratoris necessaria.

Theophrastus, inquit, plurimùm oratori dicit conferre lectionem Poëtarum, multique eius iudicium sequuntur, neque id immeritò: Namque ab his & in rebus spiritus, & in verbis sublimitas, & in affectibus motus omnis, & in personis, decor petitur, præcipueque velut attributa quotidiano actu forensi ingenia, optime rerum tallum blanditia reparantur: id eoque in hac lectione Cicero requiescendum putat. Meminerimus tamen non per omnia Poëtas esse oratori sequendos, nec libertate verborum, nec licentia figurarum, addit etiam, pedum necessitate.

Philost. in Apoll. Ammiani styli Poëticum.

Ex eo apparet quantus est error eorum qui Poëtico stylo perperam in soluta oratione abutuntur: vel verbis vel numeris, vel periphraeon, quæ permultis communis esse solet hæc. Hac in re importunus est Ammianus historicus, quo enim hiatu hæc dicit?

Cum; primum aurora surgeret, vniuersaque videre poteram, armis stillantibus coruscabant, ac ferreus equitatus campos opplebat & calles. Fac pedes, quid sunt ista nisi carmina, eaque præsumida!

Item, Seniens per urbem æternam urebat cuncta Bellona ex primordiis minimis ad clades ducta luctuosas, quas obliterasset utinam iuge silentium. quæ ampullæ Poëticæ? ut omnia nefario bello arsisse dicat.

Item: Hyeme verò humus crustata frigidibus, & tanquam leuigata, ideòq; labili, incertum precipitantem impellit, & pacula valles per spatia plana glacie perfida, vorant nonnunquam transeuntes.

Et vbi Poëta epithetis densior aut verbis tumidior?

Ita his ampullis assuevit, ut quæ quotidiano sermone omnino dicenda erant, etiam his phaleris augeat, & peruerat, ut, ludibryis ignavia torrentes exundant, & humanitatis multiformibus officijs resonabant, & fama tumorum nutritæ maligna dispersis.

At vbi inflat ex industria, quis molem sustineat? Megara quadam mortali inflammatrix seuentis assidue: ille sunt Apuleij deliciae, & (vt ipsi aiunt) Anemonæ verborum: talia sunt quæ de suo patrio solo scribit; gleba felices æternum, libris felicioribus credita.

Vt primum tenebris abiectus dies inalbebat, & candidum solum curriculum cuncta collustrabat.

Item.

Imo de pectore cruciabit, & suspirium ducens, & hæc quæ grandiori spiritu intonat: Nec mora cum vsu patrefactu adibus, globus latronum inuadit omnia, & singula domus inembra cingit armata factio. Et auxiliis hinc inde conuolantibus obstitit discursus hostilis, cuncti gladius, ac facibus instructi noctem illuminant, coruscant in modum ortu solis, ignis & mucro.

Nec satis inflectit nonnunquam orationem in degeneris naturæ malum, quod vocant Cæcicum, vt Tibi respondent sidera, redeunt tempora, gaudent numina, seruant elementa, tuo nutu spirant flumina, nutriuntur nebula, germinant seu inna, crescunt germina, & Montium scapula decurrendo finit, vna ebullando, & fluminum via obumerando: hæc est styli poëticæ species veræ eloquentiæ, admodum perniciofa, quæ tamen rudioribus sæculis longè, lateque peruagata, fatali pruritu multos secum traxit, diuque dominata est.

Certe istis ampullis oppleti sunt Sidonius, Apollinaris & Ennodius, qui ad huius licentiæ summum deuenerunt; nam Sidonius aperte canit.

Iam sol adultus roscida noctis humorem radio crescente sorbuerat.

Bestialium rigidarumq; nationum corda cornes, fibraq; glaciales

Sermonis Celtici squamam deposuere nobilitas Sid. ep. 3. l. 3. nunc oratorio styli, nunc Camœnalibus modis imbutus.

At Ennodius, cuius poëtae audaciam non equat his verbis?

Interea dum anceps esset fortuna certaminis, & pennata mories sibi æthera vendicarent. Tel Ennodius concita tremuis concussione cornipedum. Exce. Panegy. pit te sonipes lituorum desiderijs inquietus, & Theodor. lab-

Tertull. de
pallio.

Lancearum imber caelum obfecit, &c.

Larissimus Horos ille apud Ruspicum, & stylus olivam,
& monstrorum eruditorem scripserat schola eruditus.

De Stylo Allegorico, & periphrastico.

CAPVT IX.

Sed quoniam in huius auctoris mentionem incidimus, eius, quem nunc discutimus styli, exempla suppeditabit. Floruit eo tempore, quo illa insana metaphorarum, vel potius allegoriarum dulcedo cuncta peruaserat, & iam Ferrum Ciceronis Tulliana dictio, vulgò dicebatur, contrà aurea putabantur frigida quæque acumina, & allegoriæ, quibus illi scriptores sua refererunt.

In quo profectò minor est error magni illius, & felicitas Ennodij, qui calentibus adhuc eius, & quam à magistris acceperat Rhetoricæ studij, ista scripsit, quam barbari, & iqualentis sæculi, cui aurum pro ferro, & ferrum pro auro, in tam grauibus eloquentiæ corruptelis fuit. Sic igitur Ennodius ad Ioannem:

(Diu salum quæris verbis in statione compositis, & incerta liquentis elementi placida oratione describis, dum sermonum cymbam inter loquelæ scopulos rector diligens frænas, & cursum artificem fabricatus trutinator expendis pelagus oculis meis, quod aquarum simulabas, eloquij demonstrasti.)

(Deus bone, in quantos se vsus diues lingua dispartit! Cum voluerit, seuit vt bestia, currit vt fluuius, fluctuat vt profundum: & quantumque fucatis verborum imaginibus pingit speciem, veri ad stipulatione repræsentat. Timere te descriptione, quasi fronte tener, insinuas: dum declamationum pompam refuga laudis deposcit assertio: (& fit auara gloriæ, dum pudori parere te ostendit, peregrinam mentita formidinem.) Ago atque habeo gratias, quod nobilia rudimenta facundia tuæ, in amici quantum æstimas præconijs consecrasti. Et licet non agnoscam mea esse, quæ loqueris: religionem tamen narrantis amplector, diligentiam peccatoris laudo, quam gratia per sudum rutilantis luce dedicasti. Tibi fax ista prætenditur, quam in opinione mea blandus elocutor accendis. Ego noctem conscientia mea, etiam non fugio, noui tamen æstimare.

Expende singula, & accuratè dispice, quid sine allegoria; quid sine similitudine dictum

inuenire? & styli importunitatem! At dices, Stylus allepulchra sine Metaphoræ, sed & pulchrorum gorticus, modus est Mellæ sunt: & mellis suauitas affert fatietatem. Gemmæ sunt, distinguat igitur opus, non obruant. Ad orationis delicias, non ad communem quotidiani sermonis usum inuenta sunt metaphoræ, quas si vbi que velis intrudere, styli monstruosum corpus facias necesse est. Venustissima quidem est ars picturæ, quæ expressis rerum imaginibus opulentas æmulatur naturæ dotes, nemo tamen adeo demens est inuentus, qui naturæ opera de medio tollenda esse censeret, quod eorumdem picturis vsque perelegantibus expressa simulachra intueri liceret. Siquidem manufactorum decor breui admodum voluptatis delinimento pascit sensus: Naturæ dona diutius, & solidius oblectant. Quod licet quidem animaduertere in ijs, qui picti iuris similitudinem, aut auium versicolores plumas spectant in tabulis.

Primo quidem aspectu, quasi totam hauriant oculis voluptatem, afficiuntur quàm suauissimè: paulatim verò diu occupatis eadem imagine sensibus, iucunditatis gratia conlescit. At quæ naturalia sunt, & magna, vt Maris exposita facies, gelidorum fontium lapsus, vmbra nemorum, montiumque vestitus viridissimi, nouo semper voluptatis aucupio suos recreant amatores. Haud quidem dissimile est, quod in hac styli materia euenire solet. Nam illa sermonum picturata (vt appellat) diademata, sua crebritate fastidiosa, aures statim obruunt. Verba verò propria accuratè orationis dulcibus illigata numeris, si non acriori, diuturniori tamen, atque vtiliori delectatione sensus retinent auditorum.

Qui sit igitur, vt multi hoc loquendi genere capiantur, quia fucos illi tam voluptatem solidæ iucunditati anteponunt. Inuat enim ista audire blandius infracta.

(Dum fauos loqueris, & per domos cereas eloquentiæ nectare liquentis elementi mella componis, peregrinum labijs meis saporem epuli diuitis infudisti.)

Et in Panegyrico Theodorici.

(Et adhuc in cano flore degebas adolescentiæ, nec virtutum mellis in lacteus ante experimentum culmus attulerat. Adhuc blanda erat imago pubescentis, nec tingens faciem lanugo vestiebat; quando æui purpura, & flosculus superuenientis imperij promittebat felicitis, de gratiæ commutatione terrorem. Cum in

K

per-

Præclarum
discrimen
inter natu-
ralia, & ar-
te facta.

Allegoriarum
dulcedo im-
ponit auri-
bus.

Ennod. ep.
9. l. 1.